

Мозоль А.П., провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА НАСЛІДКИ

У сучасних умовах домінуючою тенденцією у міжнародних відносинах є глобалізація, одним із проявів якої є міжнародна міграція робочої сили. Все більшого поширення набуває переміщення людських ресурсів, зумовлене соціально-економічними, військовими, етнічними і релігійними чинниками. Істотне зростання масштабів міжнародної міграції, залучення до неї значних обсягів трудових ресурсів робить актуальною необхідність дослідження міжнародних міграційних процесів робочої сили.

Міграція населення - переміщення людей через кордони тих чи інших територій зі зміною місця проживання назавжди або на більш-менш тривалий час є важливим чинником суспільного розвитку. Здійснюючи вплив на економіку, народонаселення та інші соціальні системи, міграції сприяють їх ефективному функціонуванню.

Міжнародні міграції є широко розповсюдженим у світі явищем. Із розвитком транспорту і зв'язку вони охопили величезну масу людей. Пересування людей з однієї держави до іншої, як і будь-які інші переселення, мають на меті пошук сприятливіших соціальних та економічних умов життя, безпеки та стабільності. Вони є відображенням нерівності демографічного, економічного, політичного розвитку різних країн і регіонів, регулюють попит і пропозиції робочої сили на світовому ринку праці.

Таким чином, міжнародні міграції мають об'єктивні передумови, і тому суб'єктивні перепони на їхньому шляху. Різні адміністративні заборони можуть лише вплинути на обсяги і напрямки міграційних рухів, деформувати їх, але не припинити взагалі.

Соціальні дослідження закономірностей міграційних рухів населення на різних етапах розвитку суспільства

(від індустріального до постіндустріального) виявили відмінності в інтенсивності й напрямках цих рухів.

Міжнародна міграція робочої сили - це переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу в межах міжнародного ринку праці терміном більше року, обумовлене характером розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, дією економічних законів.

Міжнародна міграція робочої сили має давню історію. В умовах нерозвиненості статистики та прикордонного контролю потоки міжнародних мігрантів протягом багатьох століть взагалі не фіксувались. Навіть сьогодні точно визначити обсяги та структуру міжнародного переміщення населення - справа складна.

Різноспрямовані потоки трудових ресурсів, що перетинають національні кордони, утворюють міжнародний ринок праці, який функціонує у взаємозв'язку з ринками капіталу, товарів та послуг. Міжнародна міграція робочої сили зумовлена чинниками як внутрішнього економічного розвитку кожної окремої країни, так і зовнішніми чинниками: станом міжнародної економіки в цілому та економічними зв'язками між країнами. В окремі періоди рушійними силами міжнародної міграції можуть виступати політичні, військові, релігійні, національні, культурні, сімейні та інші соціальні чинники.

Таким чином, міжнародна міграція робочої сили обумовлена такими основними взаємопов'язаними фак. Торами:

- нерівномірність соціально-економічного розвитку окремих країн;
- нерівномірність процесів накопичення капіталу в різних країнах;
- концентрація праце містких виробництв в одних країнах і науковомістких у інших;
- кон'юнктура ринків праці та структура зайнятості;
- національні розбіжності заробітної плати та соціального забезпечення;
- етнічно-культурна близькість країн.

Отже, міжнародна трудова міграція - це форма руху відносно надлишкового населення з одного центру накопичення капіталу до іншого. В цьому полягає суть економічної природи трудової міграції і її головна причина. Однак, у міжнародну

трудова міграцію втягуються не лише безробітні, а й частина працюючого населення. У цьому випадку рушійним мотивом міграції виступає пошук вигідних умов праці. Робоча сила переміщується з країн з низьким рівнем життя і заробітної плати в країни де цей рівень вищий. Національні відмінності в заробітній платі є об'єктивною основою міграції праці.

Міжнародна міграція робочої сили впливає на економічний розвиток країни та має неоднакові наслідки. Вони проявляються як у країнах, що експортують робочу силу, так і в країнах, що імпортують її, приносячи певні вигоди та втрати обом сторонам.

Наслідки міжнародної міграції робочої сили:

- внаслідок міграції сукупний обсяг світового виробництва зростає через більш ефективне використання трудових ресурсів за рахунок їх перерозподілу між країнами;

- міжнародна міграція робочої сили спричиняє тенденцію до вирівнювання заробітної плати в різних країнах.

Країни, що приймають робочу силу, отримують такі переваги:

- у країні, що ввозить робочу силу, особливо кваліфіковану, прискорюються темпи зростання економіки;

- імміграція висококваліфікованих професіоналів сприяє економічному зростанню, оскільки заощаджуються кошти на підготовку таких фахівців та скорочуються витрати на придбання ліцензій та патентів за кордоном;

- залучення іноземної робочої сили підвищує конкуренцію на внутрішньому ринку праці, що стимулює зростання ефективності виробництва в країні;

- підвищується конкурентноспроможність товарів, що виробляються певною країною, внаслідок зменшення витрат виробництва, пов'язаною з більш низькою ціною іноземної робочої сили і можливістю стримувати зростання заробітної плати місцевим робітникам через підвищену конкуренцію на ринку праці;

- країна виграє за рахунок податків, розмір яких залежить від кваліфікаційної та вікової структури іммігрантів;

- при імпорті кваліфікованих працівників і наукових кадрів приймаюча країна економить на витратах на освіту та професійну підготовку;

- і врешті іммігранти поліпшують демографічну картину розвинутих країн.

До негативних наслідків, породжених

- імміграцією, відносяться: зростання соціальної напруги в суспільстві;

- зростання рівня злочинності, конфлікти на расовій, національній та релігійній основі;

- зростання безробіття серед місцевого населення;

- зменшення податкових надходжень та валютних резервів країни в результаті грошових переказів іммігрантів.

Можливими шляхами подолання негативних наслідків міграції робочої сили може бути державне регулювання міграційних процесів, створення умов для нормального функціонування національних ринків праці. Державне регулювання міжнародної міграції трудових ресурсів здійснюється на національному та міжнародному рівнях.

У сучасних умовах найбільш гострими є проблеми регулювання промислово-розвиненими країнами імпорту трудових ресурсів з країн, що розвиваються та країн Азії та Східної Європи.